

राष्ट्रीय बातम्या

मध्य भारतातील भारताचे वातावरणीय संशोधन टेस्टबेड (ART-CI) फेज 1 चे उद्घाटन

- **स्थान:** सिलखेडा, सीहोर जिल्हा, भोपाळ, मध्य प्रदेशच्या वायव्येस 50 किमी.
- **अनुदानित:** पृथ्वी विज्ञान मंत्रालय (MoES).
- **उद्देश:** मान्सून कोर झोन (MCZ) मध्ये भारतीय पावसाळ्यात ढग प्रक्रियांचा अभ्यास करा.
- **उद्देश्य:** पावसाळ्यातील महत्त्वाच्या ढग प्रक्रिया समजून घेणे.

एआरटी-सीआयची आवश्यकता:

- भारतीय मान्सूनच्या जटिलतेचा कृषी आणि अर्थव्यवस्थेवर परिणाम होतो.
- सर्वसमावेशक क्लाउड प्रक्रिया डेटाचा अभाव अंदाजांना अडथळा आणतो.
- विशेष मान्सून संशोधन पायाभूत सुविधांसाठी ART-CI पत्ते आवश्यक आहेत.
- **मध्य प्रदेशचे धोरणात्मक महत्त्व:**
- सिलखेडा हे मोक्याच्या पर्जन्य-वाहक सिनोट्रिक सिस्टीमच्या मार्गावर धोरणात्मकदृष्ट्या स्थित आहे.
- हवामान संशोधनासाठी किमान प्रदूषकांसह स्वच्छ वातावरण.
- संवेदनशील, उच्च-स्तरीय हवामान उपकरणे स्थापित करण्यासाठी योग्य.
- भौगोलिक स्थिती आणि पर्यावरणीय गुणवत्तेमुळे सिलखेडाला हवामान संशोधनासाठी एक धोरणात्मक फायदा मिळतो.

महाराष्ट्र राज्य बातम्या

आयुध निर्माण दिन

- भारतात दरवर्षी 18 मार्च रोजी आयुध निर्माणी दिन साजरा केला जातो.
- हा दिवस 1801 मध्ये कोसीपोर, कोलकाता येथे पहिल्या आयुध कारखान्याच्या स्थापनेचे स्मरण करतो.

बद्दल:

- संरक्षण उपकरणांमध्ये भारताच्या आत्मनिर्भरतेसाठी ऑर्डनन्स फॅक्टरीज बोर्ड (OFB) च्या योगदानावर हा दिवस प्रकाश टाकतो.

- OFB ही संरक्षण मंत्रालयाच्या अंतर्गत येणारी एक महत्त्वाची संस्था आहे.
- भारतीय सशस्त्र दलांसाठी शस्त्रास्त्रे आणि दारूगोळा यांच्या विस्तृत श्रेणीच्या निर्मितीसाठी ते जबाबदार आहे.
- "संरक्षणाचा चौथा हात" म्हणून संबोधले जाते, OFB राष्ट्रीय सुरक्षित महत्त्वाची भूमिका बजावते.

थीम:

- आयुध निर्माणी दिवस 2024 ची थीम "समुद्री क्षेत्रात कार्यक्षमता, तयारी आणि मिशन यशस्वी करणे" अशी आहे.

आरआरपी इलेक्ट्रॉनिक्स महाराष्ट्रात पहिला सेमीकंडक्टर प्लांट उभारणार आहे

- आरआरपी इलेक्ट्रॉनिक्सने महाराष्ट्रात एक प्रकारची सेमीकंडक्टर सुविधा उभारण्यासाठी युरोपियन कंपन्यांच्या संघाशी करार केला आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- पुढील पाच वर्षात ₹5,000 कोटींची गुंतवणूक करणारी कंपनी 23 मार्च रोजी 25,000 चौरस फुटांच्या नवीन जागेत पायाभरणी करण्याची योजना आखत आहे.
- दुसऱ्या टप्प्यात ते आणखी ₹5,000 कोटींची गुंतवणूक करणार आहे.

बद्दल:

- RRP इलेक्ट्रॉनिक्स प्रकल्पावरील कामाचा वेगवान मागोवा घेईल आणि तंत्रज्ञान भागीदारांच्या पुरेशा समर्थनासह आउटसोर्स सेमीकंडक्टर असेंबली आणि चाचणी (OSAT) सुरू करेल.
- या सुविधेमध्ये क्षेत्रातील नवीनतम घडामोडींचा समावेश करण्यासाठी संशोधन आणि विकास केंद्र देखील असेल.
- कंपनी OSAT फॅब फाउंड्री आणि मॅन्युफॅक्चरिंगच्या मल्टी लाइन्सचा समावेश असलेल्या युनिटची स्थापना करण्यासाठी महाराष्ट्र सरकारकडूनही मदत घेणार आहे.

महाराष्ट्रात पहिल्यांदाच पाच टप्प्यात मतदान होणार आहे

- पहिल्यांदाच, महाराष्ट्रातील 48 जागांसाठी लोकसभा निवडणूक पाच टप्प्यांमध्ये 19 एप्रिलपासून सुरू होईल आणि 20 मे रोजी संपेल जेव्हा मुंबईतील सहा जागांसाठी मतदान होईल.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- 2019 मध्ये चार टप्प्यांत मतदान झाले होते तर 2014 मध्ये तीन टप्प्यांत मतदान झाले होते.
- पहिल्या टप्प्याची सुरुवात विदर्भात होणार आहे.
- दुसऱ्या टप्प्यातील मतदानादरम्यान अकोला पश्चिम विधानसभा जागेसाठी पोटनिवडणूकही होणार आहे.
- टप्प्यांच्या संख्येबाबतचा निर्णय भारतीय निवडणूक आयोगाने (ECI) घेतला आहे.

पर्यटकांसाठी 'भवन' बांधण्यासाठी काश्मीरमध्ये जमीन खरेदी करणारे महाराष्ट्र हे पहिले भारतीय राज्य ठरले आहे

- राज्यातील लोकांसाठी पर्यटन सुविधा निर्माण करण्यासाठी केंद्रशासित प्रदेश जम्मू आणि काश्मीरमध्ये जमीन खरेदी करणारे महाराष्ट्र हे पहिले भारतीय राज्य बनणार आहे.

बद्दल:

- श्रीनगर विमानतळाजवळील इचगाम येथे 2.5 एकर जागेवर महाराष्ट्र भवन उभारले जाणार आहे.
- जम्मू आणि काश्मीर सरकारने महाराष्ट्र सरकारला 8.16 कोटी रुपयांमध्ये जमीन हस्तांतरित करण्यास मान्यता दिली आहे.
- महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांनी गेल्या वर्षी जूनमध्ये केंद्रशासित प्रदेशाचा दौरा केल्यानंतर आणि राज्यपाल मनोज सिन्हा यांची भेट घेतल्यानंतर जमीन खरेदीची प्रक्रिया सुरू करण्यात आली होती.

जागतिक पुनर्वापर दिन

- ग्लोबल रीसायकलिंग डे हा 18 मार्च रोजी होणारा वार्षिक कार्यक्रम आहे जो पर्यावरण आणि पृथ्वीच्या नैसर्गिक संसाधनांचे संरक्षण करण्यास मदत करणारा वर्तुळाकार अर्थव्यवस्थेचा मुख्य भाग आहे हे मान्य करण्यास मदत करतो.

इतिहास:

- हे ब्युरो ऑफ इंटरनॅशनल रीसायकलिंगचे विचार होते, 2015 मध्ये त्याचे अध्यक्ष रणजीत सिंग बक्षी यांनी पहिली घोषणा केली होती.
- काही वर्षांनंतर 2018 मध्ये उद्घाटन सोहळा पार पडला.
- या दिवसाला आता संयुक्त राष्ट्रांनीही मान्यता दिली आहे.

बद्दल:

- 2024 हे वर्ष 7 वा जागतिक पुनर्वापर दिवस म्हणून साजरा केला जातो.
- जागतिक पुनर्वापर दिन 2024 #RecyclingHeroes या थीमवर केंद्रित आहे.
- पुनर्वापराच्या माध्यमातून सकारात्मक परिणाम करणाऱ्या व्यक्ती आणि उपक्रमांना ओळखण्यासाठी हा उपक्रम आहे.

राज्यातील 30 जिल्ह्यांमध्ये दिव्यांगांची ओळख पटवण्यासाठी सर्वेक्षण

- राज्याच्या अपंग व्यक्ती (पीडब्ल्यूडी) कल्याण विभागाने महाराष्ट्रातील विविध जिल्ह्यांमध्ये दिव्यांगांची ओळख पटविण्यासाठी सर्वेक्षण करण्याचे आदेश दिले.
- एकूण 21 अपंगत्वांची ओळख पटली असून त्या आधारे दिव्यांगांची लोकसंख्या नोंदवली जाईल.
- सर्वेक्षणाच्या कामासाठी 25 लाख रुपये मंजूर करताना अतिरिक्त सचिव अधिकराव बुधे यांनी येत्या दोन महिन्यांत सर्वेक्षणाचे काम पूर्ण करण्याचे आदेश दिले आहेत.

बद्दल:

- अपंग व्यक्तींचे हक्क कायदा, 2016 (RPWD कायदा) च्या सक्षम तरतुदीनुसार हा अभ्यास केला जाईल.
- ते 2016 मध्ये संसदेने मंजूर केले आणि 2017 पासून लागू केले.

महाराष्ट्राने ऑटो, टॅक्सी चालकांसाठी कल्याणकारी मंडळाच्या स्थापनेसाठी 50 कोटी रुपयांची तरतूद केली आहे

- राज्य सरकारने ऑटो रिक्शा आणि मीटर टॅक्सी चालकांसाठी कल्याणकारी मंडळ स्थापन करण्याची घोषणा केली आहे.
- त्यासाठी राज्याने 50 कोटी रुपयांची तरतूद केली आहे.
- कल्याण मंडळाचे मुख्यालय मुंबईत असेल.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- कल्याणकारी मंडळाच्या स्थापनेसोबतच, चालक आणि त्यांचे नातेवाईक कल्याणकारी मंडळाच्या अंतर्गत विस्तारित योजनांचा लाभ देखील घेऊ शकतात.
- आरोग्य विमा, चालकांच्या मुलांसाठी शिष्यवृत्ती आणि 50,000 रुपयांपर्यंतचा आर्थिक विमा यासारख्या योजना कल्याणकारी मंडळाच्या अंतर्गत सूचीबद्ध केल्या जातील.

महाराष्ट्रातील शाळांना A+ ते C श्रेणी देण्यात येणार आहे

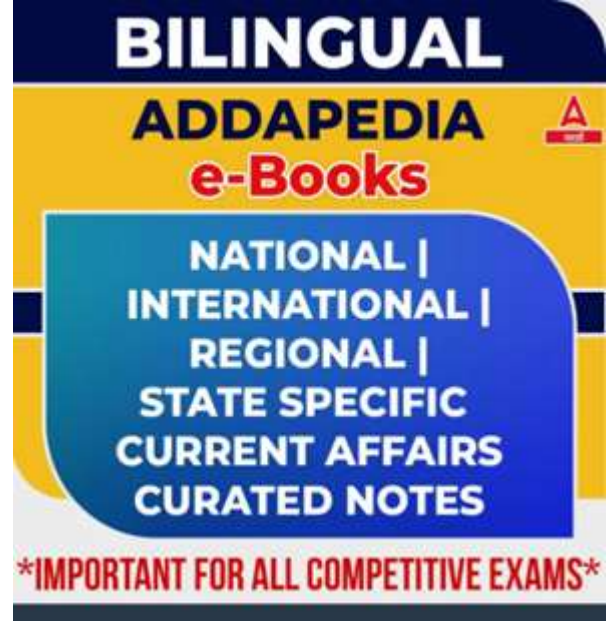
- उच्च शैक्षणिक संस्थांप्रमाणेच महाराष्ट्रातील शाळांनाही आता A+ ते C असे ग्रेड दिले जातील, असे आदेश राज्याच्या शिक्षण विभागाने दिले आहेत.
- शाळांना हे ग्रेड दाखवावे लागतील आणि राज्य देखील या ग्रेडिंगवरील एकत्रित डेटाची एक समर्पित वेबसाइट विकसित करेल जेणेकरून माहिती पालकांना सहज उपलब्ध होईल.
- शिवाय, मूलभूत पायाभूत सुविधा, अध्यापन-शिक्षण मानके, मुलांची सुरक्षितता, कॅम्पस सर्वसमावेशकता आणि लैंगिक समानता यासारख्या विविध पॅरामीटर्सच्या आधारे शाळांचे वेळोवेळी त्यांच्या कामगिरीवर आधारित मूल्यमापन (ग्रेड केलेले) केले जावे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- राज्याच्या शालेय शिक्षण विभागाने शाळा गुणवत्ता आश्वासन आणि मान्यता फ्रेमवर्क (SQAAF) सादर केले आहे.
- हे फ्रेमवर्क शाळांचे मूल्यमापन करण्यासाठी पॅरामीटर्सच्या संचाची रूपरेषा देते.
- बेंचमार्क म्हणून काम करून, SQAAF शाळांना सामर्थ्य आणि कमकुवतपणाची क्षेत्रे ओळखण्यात मदत करते, शेवटी त्यांना सतत सुधारण्यासाठी मार्गदर्शन करते.
- हे राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाच्या (NEP) शैक्षणिक गुणवत्तेवर भर देण्याशी समन्वय साधते.

नवोन्मेष कक्ष स्थापन करण्यासाठी VU IIT-B सह सहकार्य करते

- वेल्लोर इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी (VIT) ने नवोन्मेष कक्षाची स्थापना करण्यासाठी इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी बॉम्बे (IIT-B) सोबत सहकार्य केले आहे.
- हा कक्ष दोन्ही संस्थांमधील विद्यार्थी आणि प्राध्यापकांमध्ये सर्जनशीलता आणि उद्योजकतेची संस्कृती वाढवण्यावर भर देईल.
- नवोन्मेष कक्ष नवीन कल्पना विकसित करण्यासाठी आणि त्यांना बाजारात आणण्यासाठी संसाधने आणि समर्थन प्रदान करेल.
- तांत्रिक प्रगती आणि नवीन व्यवसाय निर्माण करण्यात महत्त्वाची भूमिका बजावणे अपेक्षित आहे.

आनंदाचा आंतरराष्ट्रीय दिवस

- प्रत्येक 20 मार्च रोजी जग आंतरराष्ट्रीय आनंद दिन साजरा करते.
- 2012 मध्ये संयुक्त राष्ट्रांनी त्याची स्थापना केली होती
- आनंद हे मूलभूत मानवी ध्येय असून सर्वांसाठी कल्याणाचे महत्त्व वाढवणे हा उद्देश्य या दिनाचा आहे.
- हा दिवस आनंद, शाश्वत विकास आणि आर्थिक वाढीसाठी संतुलित दृष्टिकोन यांच्यातील दुव्यावर प्रकाश टाकतो.
- जगाने पहिल्यांदा 20 मार्च 2013 रोजी आंतरराष्ट्रीय आनंद दिन साजरा केला.

थीम 2024:

- या वर्षीची थीम आहे- "आनंदासाठी पुन्हा एकत्र येणे: लवचिक समुदाय तयार करणे"

महाराष्ट्राने शालेय शिक्षकांसाठी ड्रेस कोड लागू केला; टी-शर्ट, जीन्सला परवानगी नाही

- महाराष्ट्र सरकारने राज्यातील शिक्षकांसाठी नवीन ड्रेस कोड लागू केला आहे.
- टी-शर्ट, जीन्स आणि डिझाईन किंवा चित्रे असलेले शर्ट वापरण्यास यापुढे परवानगी नाही.

बद्दल:

- शाळांमध्ये विशिष्ट रंग निवडण्याची लवचिकता आहे, परंतु शिफारशीमध्ये पुरुष शिक्षकांसाठी फिकट रंगाचे शर्ट आणि गडद पॅट आणि महिला शिक्षकांसाठी साडी किंवा सलवार कमीज यांचा समावेश आहे.

- हा ड्रेस कोड खाजगी संस्थांसह सर्व शाळांना लागू होतो.
- तसेच, सरकार शिक्षकांना त्यांच्या नावापुढे "Tr" हा उपसर्ग वापरण्याची परवानगी देते, जसे की डॉक्टर आणि वकील.

वीज ग्राहकांना मदत करण्यासाठी AI-आधारित चॅटबॉट

- महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी लिमिटेड (MSEDCL) ने ग्राहकांना तक्रार निवारण, बिल भरणे आणि नवीन कनेक्शनमध्ये मदत करण्यासाठी कृत्रिम बुद्धिमत्ता (AI) वर आधारित चॅटबॉट सेवा 'ऊर्जा' सुरू केली आहे.
- महावितरणच्या www.mahadiscom.in या वेबसाइटवर ही सेवा उपलब्ध आहे आणि लवकरच मोबाईल फोन ॲप्लिकेशनवरही उपलब्ध होईल.
- प्रदान केलेल्या सेवांसह अनेक ग्राहकांना समस्या येत असल्याने चॅटबॉट उपयुक्त ठरेल.

मंत्रिमंडळाने 'MARVEL' प्रकल्पासाठी 23 कोटी, पोलिसांद्वारे AI वापरण्यास मंजूरी दिली

- पोलीस दलात कृत्रिम बुद्धिमत्ता वापरण्याच्या प्रस्तावाला राज्य मंत्रिमंडळाने मंजूरी दिली.
- पोलीस दलात कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या निर्मितीसाठी स्पेशल पर्पज व्हेईकल (एसपीव्ही) स्थापन करण्यात येणार आहे.
- महाराष्ट्र ॲडव्हान्स्ड रिसर्च ॲंड व्हिजिलन्स फॉर ॲडव्हान्स्ड लॉ एन्फोर्समेंट (MARVEL) म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या या प्रकल्पात सरकार 23 कोटी रुपयांची गुंतवणूक करेल आणि इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट, नागपूर आणि पिनाका टेक्नॉलॉजीजसोबत भागीदारी करेल.

जागतिक मौखिक आरोग्य दिन

- जागतिक मौखिक आरोग्य दिन दरवर्षी 20 मार्च रोजी साजरा केला जातो
- हा दिवस संपूर्ण आरोग्यामध्ये मौखिक स्वच्छतेच्या महत्त्वपूर्ण भूमिकेबद्दल जागरूकता वाढवतो.
- या दिवसाचे उद्दिष्ट व्यक्तींना मौखिक आरोग्य चांगले राखण्यासाठी ज्ञान आणि साधनांसह सक्षम करणे आहे:
- नियमितपणे ब्रश आणि फ्लॉसिंग
- साखरयुक्त पेये आणि अस्वास्थ्यकर पदार्थांवर मर्यादा घालणे
- नियमित दंत तपासणीचे वेळापत्रक

थीम:

- 2024 ची थीम "एक आनंदी तोंड एक आनंदी शरीर आहे"
- ही मौखिक आरोग्य आणि कल्याण यांच्यातील संबंधावर जोर देते.

आंतरराष्ट्रीय वन दिवस

- आंतरराष्ट्रीय वन दिन दरवर्षी 21 मार्च रोजी साजरा केला जातो.
- हा दिवस आपल्या जीवनात जंगलांच्या महत्त्वाच्या भूमिकेबद्दल जागरूकता निर्माण करण्यासाठी समर्पित आहे.

बद्दल:

- 28 नोव्हेंबर 2013 रोजी संयुक्त राष्ट्र महासभेच्या ठरावाद्वारे आंतरराष्ट्रीय वन दिनाची स्थापना करण्यात आली.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- जंगलांना ग्रहाचे फुफ्फुस मानले जाते.
- झाडे CO2 कमी करून हवा फिल्टर करतात आणि वातावरणात संतुलन राखण्यास मदत करतात.
- ते ग्रहावरील जीवन टिकवून ठेवण्यासाठी मूलभूत आहेत आणि हवामान बदलाशी लढण्यात महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावतात.
- कोणत्याही परिस्थितीत, जंगलतोड आणि न्हासाचा धोका जगभरातील जंगलांचे अस्तित्व धोक्यात आणतो.

थीम:

- या वर्षीची थीम "जंगले आणि नवोपक्रम: चांगल्या जगासाठी नवीन उपाय" आहे.
- हा दिन आपल्या जंगलांच्या संरक्षणात नावीन्यपूर्ण आणि तंत्रज्ञानाची महत्त्वपूर्ण भूमिका अधोरेखित करतो.

महाराष्ट्रातील 43 महाविद्यालयांना प्रत्येकी 5 कोटी रुपये अनुदान मिळणार, त्यापैकी 2 मुंबईतून आहेत

- राज्यातील 43 संस्थांना प्रधानमंत्री उच्चतर शिक्षा अभियान (PM-USHA) अंतर्गत प्रत्येकी 5 कोटी रुपयांचे अनुदान मिळणार आहे.
- दादरचे कीर्ती कॉलेज आणि चेंबूरचे विवेकानंद एज्युकेशन सोसायटीचे कला, विज्ञान आणि वाणिज्य महाविद्यालय यांचा त्यात समावेश आहे.
- याव्यतिरिक्त, लिंग समावेश आणि समानता उपक्रमांसाठी चार जिल्हे ओळखले गेले आहेत, ज्यासाठी प्रत्येकी 10 कोटी रुपये वाटप करण्यात आले आहेत.

बद्दल:

- PM-USHA ही केंद्र प्रायोजित योजना आहे ज्याचा उद्देश पात्र राज्य उच्च शैक्षणिक संस्थांना धोरणात्मक निधी प्रदान करणे आहे.
- ही योजना 2013 मध्ये सुरू करण्यात आली होती आणि सध्या ती दुसऱ्या टप्प्यात आहे.

PM-USHA ची उद्दिष्टे आहेत:

- रोजगारक्षम आणि स्पर्धात्मक पदवीधर, पदव्युत्तर आणि पीएचडी तयार करण्यासाठी अध्यापन-शिक्षण प्रक्रियेची गुणवत्ता सुधारणे.
- उच्च शिक्षणात एकूण नोंदणी प्रमाण (GER) वाढवणे.
- उच्च शिक्षणामध्ये समानता आणि समावेशास प्रोत्साहन देणे.
- उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये संशोधन आणि नावीन्यपूर्ण परिसंस्था मजबूत करणे.

महाराष्ट्र सरकारने बेळगावी, बिदरसाठी ₹ 2 कोटी मंजूर केले

- बेळगावी आणि बिदर या सीमावर्ती जिल्हांतील विविध कामांसाठी महाराष्ट्र सरकारने 2 कोटी रुपयांचा विशेष निधी मंजूर केला आहे.
- विविध संस्था आणि ट्रस्टला निधी मंजूर करण्यात आला आहे.
- निष्पाणी आणि बिदर शहरांमध्ये महाराष्ट्र सांस्कृतिक भवन बांधण्यासाठी प्रत्येकी 25 लाख रुपये मंजूर करण्यात आले आहेत.
- तसेच बिदर येथील रघुनाथ महाराज शिक्षण संस्थेत कम्युनिटी हॉल बांधण्यासाठी 25 लाख रुपये मंजूर करण्यात आले आहेत.
- बीदरमधील सत्यम शिवम सुंदरम डेव्हलपमेंट असोसिएशनला आणखी 25 लाख रुपये देण्यात आले आहेत.
- विविध सेवा संस्थांना ग्रंथालये उभारणे, वर्गखोल्या व हॉल बांधणे आणि मेडिकल व्हॅन खरेदी करणे यासाठी निधीही मंजूर करण्यात आला.

महाराष्ट्र सरकार सरकारी ठिकाणी मोफत चित्रीकरणाला परवानगी देणार; चित्रपट निर्मात्यांसाठी सिंगल-विंडो क्लियरन्स सादर करणार

- राज्यात चित्रपट निर्मितीला चालना देण्यासाठी महाराष्ट्र सरकारने दोन नवीन उपक्रम सुरू केले आहेत
- या उपक्रमांमुळे महाराष्ट्र हे चित्रपट निर्मात्यांसाठी अधिक आकर्षक ठिकाण बनेल आणि राज्याच्या चित्रपट उद्योगाला चालना मिळेल अशी अपेक्षा आहे.

उपक्रम:

सरकारी ठिकाणी मोफत शूटिंग:

- चित्रपट निर्माते आता सरकारी ठिकाणी मोफत शूटिंग करू शकतात.
- हे उत्पादन खर्च कमी करण्यास आणि चित्रपट निर्मात्यांना अधिक वैविध्यपूर्ण शूटिंग स्थाने प्रदान करण्यात मदत करेल.

सिंगल-विंडो क्लियरन्स:

- सरकारने चित्रपट निर्मात्यांसाठी सिंगल-विंडो क्लियरन्स प्रणाली देखील सुरू केली आहे.
- यामुळे परवानगी प्रक्रिया सुव्यवस्थित होईल आणि चित्रपट निर्मात्यांना आवश्यक असलेल्या मंजूरी मिळवणे सोपे होईल.

जागतिक चिमणी दिन

- जागतिक चिमणी दिवस दरवर्षी 20 मार्च रोजी साजरा केला जातो
- हा शहरी वातावरणात चिमण्या आणि इतर सामान्य पक्ष्यांचे संरक्षण करण्याच्या महत्त्वाबद्दल जागरूकता निर्माण करण्यासाठी समर्पित आहे.

बद्दल:

- नेचर फॉरएव्हर सोसायटी ऑफ इंडियाने, जगभरातील इतर संस्थांसह 2010 मध्ये जागतिक स्पर्ो डे सुरू केला.
- संरक्षक मोहम्मद दिलावर यांनी स्थापन केलेल्या नेचर फॉरएव्हर सोसायटी इन इंडिया येथे एका प्रासंगिक चर्चेदरम्यान ही कल्पना सुचली.
- घरातील चिमण्या वाचवण्याच्या प्रयत्नांनी प्रेरित होऊन, त्यांनी या सामान्य पक्ष्यांच्या घटतेबद्दल जनजागृती करण्यासाठी एक दिवस सुचवला.

थीम 2024:

- जागतिक चिमणी दिन 2024 ची थीम आहे "मला चिमण्या आवडतात".
- ही थीम मानव आणि चिमण्या यांच्यातील विशेष संबंधावर प्रकाश टाकते.

IUCN: धोक्यात

जागतिक जल दिन

- जागतिक जल दिन हा 22 मार्च रोजी आयोजित वार्षिक संयुक्त राष्ट्रांचा साजरा दिवस आहे.
- हे गोड्या पाण्याचे महत्त्व अधोरेखित करते आणि गोड्या पाण्याच्या स्त्रोतांच्या शाश्वत व्यवस्थापनासाठी समर्थन करते.

बद्दल:

- पहिला जागतिक जल दिन 1993 मध्ये साजरा करण्यात आला
- 1993 मध्ये पहिल्या जागतिक जल दिनाची थीम 'जीवनासाठी पाणी' अशी होती.

थीम 2024:

- या वर्षीची थीम "शांततेसाठी पाणी" आहे.
- हे सहकार्य आणि स्थिरतेसाठी एक संसाधन म्हणून पाण्याच्या संभाव्यतेवर प्रकाश टाकते.
- जलस्रोतांचे शाश्वत व्यवस्थापन करून आणि समान प्रवेश सुनिश्चित करून, आपण सर्वांसाठी शांतता आणि समृद्धी वाढवू शकतो.

SDG:

- स्वच्छ पाणी आणि स्वच्छता हा 17 SDG पैकी 5 SDG आहे.

महाराष्ट्रातील धरणांमध्ये 41 टक्के पाणीसाठा आहे

- नुकताच पाऊस पडला असला तरी, महाराष्ट्रातील धरणांमध्ये त्यांच्या एकूण पाणी साठवण क्षमतेच्या फक्त 41% पाणीसाठा आहे.
- गेल्या वर्षी त्याच वेळी नोंदवलेल्या 56.5% क्षमतेपेक्षा ही लक्षणीय घट आहे.
- राज्यातील 70% पेक्षा जास्त तालुके दुष्काळी परिस्थितीला तोंड देत असल्याने ही चिंताजनक बाब आहे.
- पाण्याच्या टंचाईसाठी ओळखला जाणारा शुष्क मराठवाडा प्रदेश विशेषतः कठीण आहे, धरणातील पाणीसाठा गेल्या वर्षीच्या याच कालावधीत 46% च्या तुलनेत क्षमतेच्या 21.3% पर्यंत घसरला आहे.

ICMAI संभाजीनगर अध्यायाने राष्ट्रीय स्तरावर पुरस्कार जिंकला

- द इन्स्टिट्यूट ऑफ कॉस्ट अकाउंटंट्स ऑफ इंडिया (ICMAI), स्थानिक अध्यायाने 2022-23 साठी वर्षातील सर्वोत्कृष्ट अध्यायाचा पुरस्कार जिंकला आहे.
- ही प्रतिष्ठित ओळख इंदूर, मध्य प्रदेश येथे आयोजित वेस्टर्न इंडिया रिजनल कॉस्ट कॉन्फरन्स-2024 मध्ये प्रदान करण्यात आली.
- मराठवाडा आणि खान्देश भागात गेल्या 35 वर्षांपासून विद्यार्थी, सदस्य आणि व्यापक समाजाची सेवा करण्यासाठी या धड्याचे समर्पण अधीरेखित करण्यात आले.
- खर्च आणि व्यवस्थापन लेखा व्यवसायाला चालना देण्यासाठी आणि सरकारी आणि खाजगी दोन्ही

क्षेत्रांमध्ये करिअरच्या संभाव्यतेबद्दल जागरुकता वाढवण्याच्या त्यांच्या प्रयत्नांची कबुली देण्यात आली.

बीएमसीला नवीन महापालिका आयुक्त मिळाला आहे

- IAS भूषण गगराणी यांची बृहन्मुंबई महानगरपालिकेचे (BMC) नवे महापालिका आयुक्त म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे.
- ही नियुक्ती भारताच्या निवडणूक आयोगाने महाराष्ट्र सरकारला पद भरण्यासाठी दिलेल्या निर्देशांचे पालन करते.
- यापूर्वी मुख्यमंत्री कार्यालयात अतिरिक्त मुख्य सचिव म्हणून कार्यरत असलेले गगराणी यांना शहरी विकासाचा अनुभव आहे.

दुसऱ्या महायुद्धात वापरलेली व्हिंटेज वाहने पुणे ऑटो एक्सपोमध्ये दाखविण्यात आली

- येरवडा येथील क्रिएटीसिटी येथे 18 ते 21 एप्रिल रोजी होणाऱ्या आगामी पुणे ऑटो एक्सपोमध्ये दुसऱ्या महायुद्धात वापरलेल्या व्हिंटेज वाहनांचे एक विशेष प्रदर्शन असेल.
- हे "व्हिंटेज आणि क्लासिक" पॅव्हेलियन पुण्याच्या भूतकाळातील इतर क्लासिक गाड्यांसोबत या ऐतिहासिक मशीन्स पाहण्याची अनोखी संधी देतो.
- 1930-1940 च्या युद्धकाळात महत्त्वाची भूमिका बजावणाऱ्या फोक्सवर्गनच्या नॉर्टन 500 आणि व्हिंटेज आवृत्त्यांसारख्या मोटारसायकली पुढील महिन्यात पुण्यात प्रदर्शित होणार आहेत.
- या एक्सपोमध्ये प्रसिद्ध व्यक्तींच्या मालकीच्या व्हिंटेज कार्सचाही गौरव केला जाईल.

'नागमनी 2024' नाण्यांद्वारे इतिहास जिवंत करणार आहे

- न्युमिझमॅटिक रिसर्च इन्स्टिट्यूट (NRI) नागपूर पुन्हा एकदा 26, 27 आणि 28 जानेवारी रोजी रामगोपाल माहेश्वरी सांस्कृतिक सभागृह येथे 'नागमनी 2024' नावाचे तीन दिवसीय 'ऑल इंडिया कॉम्पेटिटिव्ह न्युमिझमॅटिक एक्झिबिशन' आयोजित करत आहे.
  - नाण्यांच्या माध्यमातून प्राचीन वारसा, संस्कृती आणि इतिहासाचे जतन करण्याचा संस्थेचा उद्देश आहे, जेणेकरून लोकांना नाणीशास्त्राचे महत्त्व कळावे.
- तुम्हाला माहित आहे का?
- अंकशास्त्र म्हणजे नाण्यांचा अभ्यास

शहीद दिवस

- भारतात, 23 मार्च हा शहीद दिन म्हणून साजरा केला जातो, याला शहीद दिवस असेही म्हणतात.
- हा दिवस विशेषतः भगतसिंग, सुखदेव थापर आणि शिवराम राजगुरू या तीन दिग्गज स्वातंत्र्यसैनिकांच्या बलिदानाचा सन्मान करतो.

बद्दल:

- या तीन क्रांतिकारकांना ब्रिटिश राजवटीचा प्रतिकार करण्याच्या भूमिकेसाठी 1931 मध्ये ब्रिटिश राजवटीने फाशी दिली होती.
- शहीद दिन हा भारताच्या स्वातंत्र्यासाठी लढलेल्या आणि मरण पावलेल्या सर्वांचे स्मरण करण्याचा दिवस आहे.
- त्यांच्या बलिदानाबद्दल कृतज्ञता व्यक्त करण्याची आणि स्वातंत्र्याच्या महत्त्वावर विचार करण्याची ही वेळ आहे.

टीप:

- 30 जानेवारी हा दिवस सुद्धा शहीद दिन म्हणून साजरा केला जातो.
- हा 1948 मध्ये "राष्ट्रपिता" महात्मा गांधी यांच्या हत्येचे स्मरण करतो.

हवामान बदलाचा धोका: अभ्यास

- हवामान बदलामुळे होळीच्या वेळी तापमान 40 अंश सेल्सिअसपेक्षा जास्त वाढू शकते, असे अलीकडील अभ्यासातून दिसून आले आहे.
- तापमानात झालेली ही वाढ 1970 च्या तुलनेत लक्षणीय वाढ आहे.

बद्दल:

- 1970 च्या दशकात, भारतातील फक्त तीन राज्यांमध्ये होळीच्या वेळी तापमान 40 अंश सेल्सिअसच्या पुढे जाण्याची शक्यता 5% पेक्षा जास्त होती - महाराष्ट्र, बिहार, छत्तीसगड.
- आज ही संख्या राजस्थान, गुजरात, तेलंगणा, मध्य प्रदेश, ओडिशा आणि आंध्र प्रदेशसह आणखी सहा राज्यांचा समावेश करण्यासाठी विस्तारली आहे.
- मार्चच्या उत्तरार्धात 40C ओलांडण्याची सर्वाधिक शक्यता असलेले राज्य महाराष्ट्र आहे, ज्याची शक्यता 14% आहे.
- क्लायमेट सेंट्रलचे विश्लेषण एक त्रासदायक प्रवृत्ती हायलाइट करते: उन्हाळ्याचे लवकर आगमन आणि जास्त काळ टिकणारे गरम झरे.
- हे निष्कर्ष पारंपारिक उत्सव आणि सार्वजनिक आरोग्याचे संरक्षण करण्यासाठी हवामानातील बदलांना संबोधित करण्याची निकड अधोरेखित करते.

टीप:

- 1970 पासून मार्च आणि एप्रिल महिन्यांत मासिक सरासरी तापमान पाहणाऱ्या यूएस-आधारित क्लायमेट सेंट्रल (शास्त्रज्ञ आणि संवादकांचा एक स्वतंत्र गट) च्या नवीन विश्लेषणामध्ये तापमानवाढीचा कल आढळून आला.

JSW एनर्जी ने रिलायन्स पॉवर ची पवन मालमत्ता ₹132cr मध्ये खरेदी केली

- आपल्या नूतनीकरणक्षम ऊर्जा पोर्टफोलिओचा विस्तार करण्याच्या हालचालीमध्ये, JSW एनर्जीने, त्याच्या उपकंपनी JSW नवीकरणीय ऊर्जाद्वारे, रिलायन्स पॉवरकडून 132 कोटी रुपयांना 45 मेगावॉटचा पवन ऊर्जा प्रकल्प खरेदी करण्यास सहमती दर्शवली आहे.
- हा प्रकल्प वाशपेत, महाराष्ट्र येथे आहे आणि अदानी इलेक्ट्रिसिटीशी वीज खरेदी करार आहे.
- हे संपादन जेएसडब्ल्यू एनर्जीचे अक्षय ऊर्जा क्षेत्रातील स्थान मजबूत करते आणि शाश्वत ऊर्जा निर्मितीवर भारताच्या वाढत्या लक्षाशी संरेखित करते.
- विक्रीतून मिळणारा निधी रिलायन्स पॉवर कर्ज फेडण्यासाठी वापरेल.

जागतिक कविता दिन

- जागतिक कविता दिन दरवर्षी 21 मार्च रोजी साजरा केला जातो.
- कवितेचे सौंदर्य आणि महत्त्व साजरे करण्याचा हा दिवस आहे.
- 1999 मध्ये युनेस्कोने त्याची स्थापना केली.

याचा उद्देश आहे:

- भाषिक विविधतेला प्रोत्साहन द्या:
  - कविता सर्जनशील मार्गांनी भाषेचा वापर करते, विविध संस्कृती आणि भाषांच्या समृद्धतेवर प्रकाश टाकते.
- धोक्यात असलेल्या भाषांना समर्थन द्या:
  - जागतिक कविता दिन लुप्त होण्याच्या धोक्यात असलेल्या भाषांकडे लक्ष वेधतो, त्यांचे आवाज ऐकू येतात याची खात्री करून घेतो.
- कवींचा सन्मान करा आणि परंपरा पुनरुज्जीवित करा:
  - कवींचे योगदान ओळखण्याचा आणि काव्यवाचनाच्या मौखिक परंपरेला प्रोत्साहन देण्याचा हा दिवस आहे.
- कविता सुलभ करा:

- जागतिक कविता दिन प्रत्येकासाठी वाचन, लेखन, शिकवणे आणि कवितांचा आनंद घेण्यास प्रोत्साहन देतो.

थीम:

- जागतिक कविता दिन 2024 ची थीम "दिग्गजांच्या खांद्यावर उभे राहणे" आहे.

जागतिक डाऊन सिंड्रोम दिवस

- जागतिक डाऊन सिंड्रोम दिवस दरवर्षी २१ मार्च रोजी साजरा केला जातो.
- डाऊन सिंड्रोमबद्दल जागरूकता वाढवण्याचा आणि डाऊन सिंड्रोम असलेल्या लोकांच्या योगदानाचा उत्सव साजरा करण्याचा हा दिवस आहे.
- तारीख, 3/21, 21 व्या गुणसूत्राचे तिप्पट (ट्रायसोमी) प्रतिबिंबित करते ज्यामुळे डाऊन सिंड्रोम होतो.
- 2012 मध्ये या दिवसाला संयुक्त राष्ट्रांनी अधिकृतपणे मान्यता दिली.

बद्दल:

- डाऊन्स सिंड्रोम हा एक अनुवांशिक विकार आहे जेव्हा असामान्य पेशी विभाजनामुळे गुणसूत्र 21 (ट्रायसोमी 21) मधून अतिरिक्त अनुवांशिक सामग्री निर्माण होते.
- ही अतिरिक्त प्रत बाळाचे शरीर आणि मेंदूचा विकास बदलतो.
- यामुळे त्यांच्या आयुष्यात मानसिक आणि शारीरिक दोन्ही आव्हाने येऊ शकतात.

थीम:

- या वर्षीची थीम 'एंड द स्टिरिओटाइप्स' आहे.

जागतिक हवामान दिन

- जागतिक हवामान दिन दरवर्षी 23 मार्च रोजी साजरा केला जातो.
- हा 1950 मध्ये जागतिक हवामान संघटना (WMO) च्या स्थापनेचा वर्धापन दिन आहे.
- हा दिवस समाजाच्या सुरक्षितता आणि कल्याणासाठी हवामान आणि हवामान माहितीचे महत्त्व अधोरेखित करतो.

थीम:

- या वर्षीची थीम "हवामान कृतीच्या आघाडीवर" आहे.
- हे हवामान बदल समजून घेण्यासाठी आणि संबोधित करण्यासाठी हवामान निरीक्षण, अंदाज आणि हवामान विज्ञानाच्या महत्त्वपूर्ण भूमिकेवर जोर देते.

आंतरराष्ट्रीय बातम्या

अर्थव्यवस्थेतील हायड्रोजन आणि इंधन पेशींसाठी आंतरराष्ट्रीय भागीदारी (IPHE)

हायड्रोजन अर्थव्यवस्थेला गती देण्यावर लक्ष केंद्रित करून भारताने 41वी IPHE बैठक आयोजित केली आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- 2003 मध्ये स्थापित, IPHE ही एक आंतर-सरकारी युती आहे ज्यामध्ये सध्या 23 सदस्य देश आणि युरोपियन कमिशन यांचा समावेश आहे.
- हायड्रोजन आणि इंधन सेल तंत्रज्ञानाचा वापर करून स्वच्छ आणि कार्यक्षम ऊर्जा आणि गतिशीलता प्रणालींमध्ये संक्रमण सुलभ करणे आणि जलद करणे हे त्याचे प्राथमिक उद्दिष्ट आहे.
- आयपीएचई हे हायड्रोजन आणि इंधन पेशींशी संबंधित आंतरराष्ट्रीय संशोधन, विकास, प्रात्यक्षिक आणि व्यावसायिक वापर उपक्रम आयोजित आणि अंमलात आणण्यासाठी एक व्यासपीठ म्हणून काम करते.
- शिवाय, IPHE विविध भागधारकांना, जसे की धोरणकर्ते आणि जनतेला, व्यापक व्यावसायिक हायड्रोजन आणि इंधन सेल तंत्रज्ञानाच्या स्थापनेशी संबंधित फायदे आणि आव्हानांबद्दल माहिती देते.
- सदस्य: ऑस्ट्रेलिया, कॅनडा, युरोपियन कमिशन, भारत, नेदरलँड, स्वित्झर्लंड, ऑस्ट्रिया, चिली, फ्रान्स, इटली, नॉर्वे, यूएई, बेल्जियम, चीन, जर्मनी, जपान, दक्षिण आफ्रिका, युनायटेड किंग्डम, ब्राझील, कोस्टा रिका, आइसलँड, दक्षिण कोरिया, सिंगापूर आणि युनायटेड स्टेट्स.

अर्थव्यवस्था बातम्या

जागतिक स्मारक निधी 2025

- काझुवेली पाणलोट, तामिळनाडूचा जागतिक स्मारक निधी 2025 मध्ये समावेश करण्यासाठी संरक्षणवादी प्रस्तावित करतात.
- या प्रदेशातील ऐतिहासिक सिचन जाळे, शेतीसाठी महत्त्वाचे आहे, कमी होत आहे आणि तातडीच्या संरक्षणाची आवश्यकता आहे.

महत्त्व:

- स्थानिक वारसा जतनाला जागतिक जागरूकता आणि कृतीशी जोडणारा नामांकन-आधारित उपक्रम.
- सांस्कृतिक वारसा आणि पर्यावरणीय शाश्वतता यासारख्या समस्यांना संबोधित करून, गरज असलेल्या स्थानांचे जतन करण्याचे उद्दिष्ट आहे.

जागतिक स्मारक निधी (WMF) बद्दल:

- जगभरातील ऐतिहासिक वास्तुशिल्प आणि सांस्कृतिक वारसा स्थळांचे संरक्षण करण्यासाठी समर्पित एक खाजगी, जागतिक ना-नफा संस्था.
- 1965 मध्ये स्थापित, न्यूयॉर्क शहरात मुख्यालय असलेल्या, देणग्या आणि जुळणाऱ्या निधीद्वारे महत्वाच्या साइटचे जतन करण्यासाठी WMF स्थानिक समुदाय आणि सरकारांसोबत भागीदारी करते.

योजना आणि समित्यांशी संबंधित बातम्या

उल्लास उपक्रम

- शालेय शिक्षण आणि साक्षरता विभाग (DoSEL), शिक्षण मंत्रालय, भारत सरकार, 23 राज्यांमध्ये 17 मार्च 2024 रोजी ULLAS - नव भारत साक्षरता कार्यक्रम अंतर्गत पायाभूत साक्षरता आणि संख्यात्मक मूल्यमापन चाचणी (FLNAT) आयोजित करत आहे.

बद्दल:

- भारत सरकारने सर्व शिक्षेसाठी (पूर्वी प्रौढ शिक्षण म्हणून ओळखले जाणारे) शिक्षणाच्या सर्व पैलूंना राष्ट्रीय शिक्षा धोरण 2020 शी जुळवण्यासाठी आर्थिक वर्ष 2022-2027 च्या कालावधीसाठी सर्वसमाजत सर्वजीवनभर शिक्षणाची समज (ULLAS) ही नवीन केंद्र पोषित योजना मंजूर केली आहे.
- या योजनेची उद्दिष्टे केवळ मूलभूत साक्षरता आणि संख्यात्मकता प्रदान करणे नव्हे तर 21 व्या शतकातील नागरिकांसाठी आवश्यक असलेले इतर घटक देखील समाविष्ट करणे आहे.
  - गंभीर जीवन कौशल्ये (आर्थिक साक्षरता, डिजिटल साक्षरता,
  - व्यावसायिक कौशल्ये, आरोग्य सेवा आणि जागरूकता, मुलांची काळजी आणि शिक्षण आणि कुटुंब कल्याण;
  - व्यावसायिक कौशल्य विकास (स्थानिक रोजगार मिळवण्याच्या दृष्टीकोनातून);
  - मूलभूत शिक्षण (प्राथमिक, मध्यम आणि माध्यमिक टप्प्यातील समानतेसह)
  - आणि सतत शिक्षण (कला, विज्ञान, तंत्रज्ञान, संस्कृती, क्रीडा आणि करमणूक, तसेच गंभीर जीवन कौशल्यांवरील अधिक प्रगत सामग्री यासारख्या स्थानिक विद्यार्थ्यांना स्वारस्य किंवा वापराच्या इतर विषयांसह आकर्षक प्रौढ शिक्षण अभ्यासक्रमांसह).
- ही योजना ऑनलाइन पद्धतीने स्वयंसेवकाच्या माध्यमातून राबविण्यात येणार आहे.

- देशातील सर्व राज्ये/केंद्रशासित प्रदेशांमधील 15 वर्षे आणि त्याहून अधिक वयोगटातील अ-साक्षरांना या योजनेत समाविष्ट केले जाईल.
- ULLAS ॲप, Android आणि iOS दोन्हीवर उपलब्ध आहे, NCERT च्या DIKSHA पोर्टलद्वारे शिकणाऱ्यांना विविध शिक्षण संसाधनांमध्ये प्रवेश करण्यासाठी वापरकर्ता-अनुकूल आणि परस्परसंवादी डिजिटल गेटवे प्रदान करण्यासाठी लॉंच करण्यात आले.

DIKSHA पोर्टलबद्दल वाचा.

विकसनशील देश व्यापार योजना (DCTS)

- विदेशी व्यापार महासंचालनालयाने (DGFT) एक व्यापार सूचना जारी केली आहे ज्यात भारतीय निर्यातदारांनी यूकेला शिपमेंटवर शुल्क सवलती मिळविण्यासाठी विकसनशील देश व्यापार योजना (DCTS) अंतर्गत यूकेच्या नवीन नियमांचे पालन करण्याची आवश्यकता अधोरेखित केली आहे.

महत्वाची वैशिष्ट्ये:

- DCTS चा चीन वगळता 65 विकसनशील आणि कमी विकसित देशांना फायदा होतो. मुख्य वैशिष्ट्यांमध्ये विविध भारतीय उत्पादनांवरील कमी शुल्क आणि स्पष्ट मूळ नियमांसह सुलभ पात्रता प्रक्रिया समाविष्ट आहेत.
- भारत DCTS अंतर्गत "मानक प्राधान्ये" श्रेणीमध्ये आहे, जे सर्वात गरीब देशांना दिलेल्या फायदांसारखे व्यापक नसले तरी लाभ देत आहेत.
- यूकेमध्ये विशिष्ट निर्यात मर्यादा ओलांडणाऱ्या उत्पादनांना कमी दर मिळत नाहीत आणि त्यांना योजनेतून काढून टाकले जाते.
- यूकेच्या एकूण आयातीवरील नवीन 6% मर्यादा कापड सारख्या काही भारतीय उत्पादनांवर परिणाम करते, £748 दशलक्ष किमतीच्या निर्यातीवर आता DCTS अंतर्गत प्राधान्य दराऐवजी नियमित दराने कर आकारला जातो.

किसान क्रेडिट कार्ड (KCC) मत्स्यपालन योजना

- किसान क्रेडिट कार्ड (KCC) मत्स्यव्यवसाय योजना मत्स्यव्यवसाय विभागाने जनसमर्थ पोर्टलमध्ये समाकलित केली आहे.
- या एकत्रीकरणाचे उद्दिष्ट देशभरातील मच्छिमार, मत्स्यपालक आणि भागधारकांसाठी कर्ज सुलभता वाढवणे आहे.

जनसमर्थ पोर्टल:

- जनसमर्थ हे एक नाविन्यपूर्ण ऑनलाइन प्लॅटफॉर्म आहे जे सावकार आणि लाभार्थी यांच्यात थेट संवाद साधण्याची सुविधा देते.
- हे नागरिकांना केंद्र सरकारच्या विशिष्ट योजनांतर्गत कर्ज मिळवण्यास सक्षम करते.
- 2018-19 मध्ये, किसान क्रेडिट कार्ड (KCC) सुविधा मच्छीमार आणि मत्स्यशेतकऱ्यांना त्यांच्या खेळत्या भांडवलाची आवश्यकता पूर्ण करण्यासाठी विस्तारित करण्यात आली.
- या योजनेमध्ये व्यक्ती, संयुक्त कर्जदार, संयुक्त दायित्व गट आणि बचत गटांसह विविध शेतकरी वर्गांचा समावेश आहे.
- हे वेळेवर परतफेड करण्यासाठी 3% च्या अतिरिक्त सबव्हेशनसह 2% वार्षिक व्याज सवलत देते.

किसान क्रेडिट कार्ड (KCC) योजना

- शेतकऱ्यांना त्यांच्या जमीनधारकेच्या आधारे शेतकरी क्रेडिट कार्ड (KCC) जारी करण्यासाठी 1998 मध्ये शेतकरी क्रेडिट कार्ड योजना (KCC) आणण्यात आली. या योजनेचा उद्देश सर्व बँकांनी एकसारखी अंमलबजावणी करावी जेणेकरून शेतकरी या कार्डचा वापर करून बियाणे, खते, कीटकनाशके इत्यादी शीतीपूरक खरेदी सहजतेने करू शकतील आणि त्यांच्या उत्पादन गरजांसाठी रोकड काढू शकतील.

संरक्षण बातम्या

लमितीये सराव - 2024

- SDF (सेशेल्स डिफेन्स फोर्स) सोबत संयुक्त लष्करी सराव "लमितीये-2024" च्या दहाव्या आवृत्तीत भाग घेण्यासाठी भारतीय लष्कराची तुकडी सेशेल्सला रवाना झाली.
- क्रेओलमध्ये लमितीये शब्दाचे अनुवादन "मैत्री" असे होत असून, 2001 पासून सेशेल्समध्ये आयोजित द्वैवार्षिक कार्यक्रम आहे.
- भारतीय लष्कराच्या गोरखा रायफल्स आणि एसडीएफचे प्रत्येकी 45 जवान या सरावात सामील होतील.

ध्येय:

- शांतता राखण्याच्या ऑपरेशन्सवर संयुक्त राष्ट्र चार्टरच्या अध्याय VII अंतर्गत अर्ध-शहरी वातावरणात उप-पारंपारिक ऑपरेशन्समध्ये इंटरऑपरेबिलिटी वाढवणे.
- शांतता राखण्याच्या ऑपरेशन्स दरम्यान सहकार्य आणि इंटरऑपरेबिलिटी वाढवणे.

- द्विपक्षीय लष्करी संबंध मजबूत करणे आणि कौशल्ये, अनुभव आणि चांगल्या पद्धतींची देवाणघेवाण करणे.

एक्स टायगर ट्रायम्फ 2024

- भारत आणि अमेरिका यांच्यातील प्रस्थापित भागीदारीनुसार, द्विपक्षीय तिरंगी सेवा मानवतावादी सहाय्य आणि आपत्ती निवारण (HADR) सराव, टायगर ट्रायम्फ 2024, 18 ते 31 मार्च 2024 या कालावधीत पूर्व सागरी किनाऱ्यावर होणार आहे.

सरावामध्ये हे समाविष्ट असेल:

- अविभाज्य हेलिकॉप्टर आणि लँडिंग क्राफ्टसह भारतीय नौदलाच्या जहाजांनी सुरुवात केली
- भारतीय नौदलाचे विमान
- भारतीय लष्कराचे जवान आणि वाहने
- भारतीय हवाई दलाची विमाने आणि हेलिकॉप्टर
- रॅपिड अॅक्शन मेडिकल टीम (RAMT)
- यूएस मरीन कॉर्प्स आणि यूएस आर्मीच्या सैन्यासह यूएस नेव्ही जहाजे यूएसचे प्रतिनिधित्व करतील.
- या सरावाच्या प्राथमिक उद्दिष्टांमध्ये HADR ऑपरेशन्स करण्यासाठी इंटरऑपरेबिलिटी विकसित करणे आणि दोन्ही देशांच्या सैन्यांमध्ये जलद आणि सुरळीत समन्वय सक्षम करण्यासाठी मानक कार्यप्रणाली (SOPs) सुधारणे यांचा समावेश आहे.

AH-64E अपाचे लढाऊ हेलिकॉप्टर

- आपल्या लढाऊ क्षमतेला महत्त्वपूर्ण चालना देण्यासाठी, भारतीय लष्कर एव्हिएशन कॉर्प्सने जोधपूर हवाई तळावर AH-64E अपाचे लढाऊ हेलिकॉप्टरच्या पहिल्या युनिटचे उद्घाटन केले.
- जगातील सर्वात प्रगत बहु-भूमिका लढाऊ हेलिकॉप्टर म्हणून ओळखले जाणारे AH-64E अपाचे गार्डियन, भारतीय सैन्याच्या हवाई पराक्रमात वाढ करण्यासाठी सज्ज आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- युनायटेड स्टेट्समध्ये बोईंगद्वारे उत्पादित, AH-64E अपाचे गार्डियन भारत, इजिप्त, ग्रीस, इंडोनेशिया, इस्रायल, जपान, दक्षिण कोरिया, कुवेत, नेदरलँड, कतार, सौदी अरेबिया, सिंगापूर, यूएई आणि यूके यासह अनेक देशांनी विकत घेतले आहे.
- फेब्रुवारी 2020 मध्ये, भारताने लष्करासाठी सहा AH-64E हेलिकॉप्टरसाठी बोईंगसोबत करार केला, त्यानंतर आणखी सहा करार केले गेले.

- टाटा बोईंग एरोस्पेस लिमिटेड (TBAL), बोईंग आणि टाटा अँडव्हान्स्ड सिस्टीम्स लिमिटेड (TASL) मधील संयुक्त उपक्रम, 2018 पासून त्यांच्या हैदराबाद सुविधेवर AH-64 Apache साठी फ्यूजलेज तयार करते.
- TBAL चे 90% भाग भारतीय पुरवठादारांकडून सोर्स करून जागतिक स्तरावर AH-64 फ्यूजलेजचे एकमेव उत्पादक बनण्याचे उद्दिष्ट आहे.

महत्त्व:

- AH-64E अपाचे प्रगत संप्रेषण, नेव्हिगेशन, सेन्सर आणि शस्त्र प्रणालींच्या अखंड एकीकरणासाठी ओपन सिस्टम आर्किटेक्चरचा दावा करते.
- त्याची वर्धित थ्रस्ट, लिफ्ट क्षमता, संयुक्त डिजिटल इंटरऑपरेबिलिटी, सुधारित जगण्याची क्षमता आणि संज्ञानात्मक निर्णय-सहाय्यक वैशिष्ट्ये याला लढाऊ परिस्थितींमध्ये एक जबरदस्त मालमत्ता बनवतात.

IMT त्रिपक्षीय सराव 2024

- INS तीर आणि INS सुजाता भारत मोझांबिक टांझानिया (IMT) त्रिपक्षीय (TRILAT) सरावाच्या दुसऱ्या आवृत्तीत सामील होणार आहेत, जो 21-29 मार्च 24 या कालावधीत नियोजित संयुक्त सागरी सराव आहे.
- 22 ऑक्टोबर रोजी झालेल्या IMT ट्राय लॅट सरावाच्या पहिल्या आवृत्तीत INS तरकशने टांझानियन आणि मोझांबिक नौदलासह भाग घेतला होता.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- सरावाची सध्याची आवृत्ती दोन टप्प्यात विभागली आहे.
- हार्बर टप्पा, 21-24 मार्च 24 दरम्यान नियोजित, नौदलाची जहाजे तीर आणि सुजाता झंझिबार (टांझानिया) आणि मापुटो (मोझांबिक) या बंदरांवर संबंधित नौदलांसोबत काम करताना दिसतील.
- हा टप्पा नियोजन परिषदेने सुरू होईल, त्यानंतर संयुक्त बंदर प्रशिक्षण क्रियाकलाप जसे की नुकसान नियंत्रण, अग्निशमन, भेट बोर्ड शोध आणि जप्ती प्रक्रिया, वैद्यकीय व्याख्यान, अपघाती इव्हॅन्युएशन आणि डायव्हिंग ऑपरेशन्स.
- सागरी टप्पा 24-27 मार्च 24 दरम्यान नियोजित आहे, ज्यामध्ये असममित धोक्यांचा सामना करणे, भेट बोर्ड शोध आणि जप्ती प्रक्रिया, बोट हाताळणी, युक्ती आणि गोळीबार व्यायाम यावर लक्ष केंद्रित केले आहे.

- सागरी टप्प्यात एक संयुक्त EEZ देखरेख देखील नियोजित आहे. नाकाला (मोझांबिक) येथे नियोजित संयुक्त व्याख्यान या सरावाचा समारोप होईल.

अहवाल व निर्देशक बातम्या

तक्रार निवारण मूल्यमापन निर्देशांक

- गृह मंत्रालयाने तक्रार निवारण मूल्यमापन निर्देशांक (GRAI) मध्ये 2023-24 मधील शीर्ष 10 मंत्रालयांमध्ये सातत्याने स्थान दिले आहे, सर्व 15 निर्दिष्ट निर्देशकांमध्ये चांगली कामगिरी केली आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- प्रशासकीय सुधारणा आणि सार्वजनिक तक्रार विभाग (DARPG) ने GRAI ची संकल्पना आणि रचना केली.
- उद्दिष्ट: GRAI चे उद्दिष्ट संस्थांबद्दल तुलनात्मक दृष्टिकोन मांडणे आणि तक्रार निवारण यंत्रणेत सुधारणा करण्यासाठी त्यांची ताकद आणि क्षेत्रे हायलाइट करणे आहे.
- पॅरामीटर्स: कार्यक्षमता, अभिप्राय, डोमेन आणि संस्थात्मक बांधिलकी या चार आयामांवर आधारित रँक करण्यासाठी सर्वसमावेशक निर्देशांक वापरला गेला.
- डेटा स्रोत: केंद्रीकृत सार्वजनिक तक्रार निवारण आणि व्यवस्थापन प्रणाली (CPGRAMS) मधील डेटा.

CPGRAMS:

- सेंट्रलाइज्ड पब्लिक ग्रीव्हन्स रिड्रेस अँड मॉनिटरिंग सिस्टीम (CPGRAMS) हे सेवा वितरणाशी संबंधित कोणत्याही विषयावर सार्वजनिक अधिकाऱ्यांकडे त्यांच्या तक्रारी मांडण्यासाठी 24x7 नागरिकांना उपलब्ध असलेले ऑनलाइन व्यासपीठ आहे.
- हे भारत सरकार आणि राज्यांच्या सर्व मंत्रालये/विभागांशी जोडलेले एकच पोर्टल आहे.
- प्रत्येक मंत्रालय आणि राज्यांना या प्रणालीमध्ये भूमिका-आधारित प्रवेश आहे. CPGRAMS हे गुगल प्ले स्टोअरद्वारे डाउनलोड करण्यायोग्य स्वतंत्र मोबाइल ॲप्लिकेशन आणि उमंग सह एकत्रित मोबाइल ॲप्लिकेशनद्वारे देखील नागरिकांना उपलब्ध आहे.

HbA1C चाचणी

- 2018 च्या ICMR मार्गदर्शक तत्वांनुसार, भारतातील लक्षणीय मधुमेहाच्या ओझ्यामुळे 30 वर्षांपेक्षा जास्त वयाच्या व्यक्तींची मधुमेहासाठी तपासणी केली जावी.

- भारतात सुमारे 10.13 कोटी मधुमेही व्यक्ती आणि 13.6 कोटी मधुमेहाची लक्षणे असलेले रुग्ण आहेत, जे जागतिक मधुमेहाच्या प्रकरणांपैकी 17% आहेत.
- 35% पेक्षा जास्त भारतीयांना उच्च रक्तदाब आहे आणि जवळपास 40% लोकांना ओटीपोटात लठ्ठपणा आहे, ज्यामुळे मधुमेहाचा धोका वाढतो.
- या आरोग्य समस्येचे व्यवस्थापन करण्यासाठी प्रतिबंध आणि लवकर शोध घेणे महत्वाचे आहे.

HbA1C चाचणी कार्यक्षमता

- चाचणी तत्त्व: पूर्व-मधुमेह आणि मधुमेहाचे निदान आणि व्यवस्थापन करण्यासाठी साखर (ग्लायकेटेड हिमोग्लोबिन) सह लेपित लाल रक्त पेशींची टक्केवारी मोजते.
- चाचणी अचूकता आणि मान्यता: 1955 मध्ये शोधले गेली, 1968 मध्ये मधुमेहाशी संबंधित, 2009 मध्ये ADA ने मंजूर केले आणि 1993 ते 2012 पर्यंत सुधारित अचूकतेसह 2011 मध्ये WHO ने मान्यता दिली.

जागतिक वायु गुणवत्ता अहवाल 2023

- IQAir च्या (स्विस एअर क्वालिटी मॉनिटरिंग बॉडी) 2023 च्या जागतिक वायु गुणवत्ता अहवालानुसार, बांगलादेश आणि पाकिस्तान नंतर भारत तिसरा सर्वाधिक प्रदूषित देश म्हणून घोषित करण्यात आला आहे.
- 54.4 मायक्रोग्रॅम प्रति घनमीटर सरासरी वार्षिक PM2.5 एकाग्रतेसह, भारताची हवेची गुणवत्ता गंभीर चिंतेची बाब आहे.
- 2022 मध्ये, भारत आठव्या क्रमांकाचा प्रदूषित देश होता.

शीर्ष 50 प्रदूषित शहरे वैशिष्ट्यीकृत भारतीय महानगरे

- अहवालातील शीर्ष 50 सर्वाधिक प्रदूषित शहरांच्या यादीपैकी तब्बल 42 शहरे भारतातील आहेत.
- 2023 मधील सर्वात प्रदूषित महानगर क्षेत्र म्हणून बिहारमधील बेगूसराय शीर्षस्थानी आहे, त्यानंतर गुवाहाटी आणि दिल्ली आहेत.

अहवालातील इतर महत्त्वपूर्ण निष्कर्ष

- अहवालात 134 देशांमधील 7,812 ठिकाणांहून गोळा केलेल्या हवेच्या गुणवत्तेचा डेटा हायलाइट करण्यात आला आहे.
- 2023 मधील सर्वात प्रदूषित देशांमध्ये बांगलादेश, पाकिस्तान, भारत, ताजिकिस्तान आणि बुर्किना फासो हे शीर्ष पाच देश होते.
- ऑस्ट्रेलिया, एस्टोनिया, फिनलंड, ग्रेनाडा, आइसलँड, मॉरिशस आणि न्यूझीलंड या सात देशांनी

सरासरी 5 µg/m³ किंवा त्यापेक्षा कमी WHO वार्षिक PM2.5 मार्गदर्शक तत्त्वे साध्य केली आहेत.

- आफ्रिका हवेच्या गुणवत्तेच्या डेटापासून वंचित आहे, एक तृतीयांश लोकसंख्येमध्ये प्रवेश नाही.
- पहिल्या दहा प्रदूषित शहरांपैकी नऊ शहरे भारतातील आहेत.
- चीनमध्ये 2023 मध्ये 6.3% PM2.5 ची वाढ नोंदवली गेली, जी सलग पाच वर्षे घसरणीचा अनुभव घेतल्यानंतर 32.5 मायक्रोग्राम इतकी आहे.
- कॅनडा प्रथमच उत्तर अमेरिकेतील सर्वात प्रदूषित देश म्हणून उदयास आला आहे, या प्रदेशातील 13 सर्वाधिक प्रदूषित शहरे आहेत.

स्टेट ऑफ ग्लोबल क्लायमेट रिपोर्ट 2023

- जागतिक हवामान संघटना (WMO) ने मंगळवारी (19 मार्च) नवीन वार्षिक राज्य हवामान अहवाल प्रकाशित केला, ज्याने 2023 हे विक्रमी सर्वात उष्ण वर्ष म्हणून विक्रम मोडले.

महत्त्वाचे मुद्दे:

हरितगृह वायु (GHG):

- कार्बन डाय ऑक्साईड, मिथेन आणि नायट्रस ऑक्साईड सारख्या GHGs वातावरणात सौर किरणोत्सर्ग अडकवण्यासाठी जबाबदार आहेत, ज्यामुळे ग्लोबल वार्मिंग होते.
- 2022 मध्ये या वायूंच्या एकाग्रतेने विक्रमी उच्चांक गाठला होता, जे उपलब्ध एकत्रित जागतिक मूल्यांसह (1984-2022) नवीनतम वर्ष आहे, WMO अहवालानुसार.

पृष्ठभागाचे तापमान:

- 2023 मध्ये जागतिक सरासरी जवळचे तापमान 1.45 अंश सेल्सिअस पूर्व-औद्योगिक पातळीपेक्षा वाढले, जे रेकॉर्डवरील सर्वोच्च आहे.
- या वाढीचे प्राथमिक कारण म्हणजे GHG ची वाढती एकाग्रता, जरी 2023 मध्ये एल निनोच्या प्रारंभाने देखील तापमान वाढविण्यात भूमिका बजावली.

महासागर उष्णता सामग्री (OHC):

- 1971 पासून GHG द्वारे अडकलेल्या अतिरिक्त उष्णतेपैकी सुमारे 90% महासागरांनी शोषले आहे, ज्यामुळे त्यांच्या तापमानात सातत्याने वाढ होत आहे.
- 2023 मध्ये, OHC ने 65 वर्षांच्या निरीक्षणात्मक रेकॉर्डमधील सर्वोच्च पातळी गाठली.

सागरी उष्णतेच्या लाटा (MHWs):

- जागतिक महासागरांनी 2023 मध्ये सरासरी दैनंदिन सागरी उष्णतेच्या लाटेचे कवरेज 32% अनुभवले, जे

2016 मधील 23% च्या मागील विक्रमापेक्षा खूप जास्त आहे.

- जेव्हा समुद्राच्या पृष्ठभागाचे तापमान किमान पाच दिवस सरासरीपेक्षा 3 किंवा 4 अंश सेल्सिअसने वाढते तेव्हा MHWs उद्भवतात.

अंटार्क्टिक समुद्र-बर्फाचा विस्तार:

- अंटार्क्टिक समुद्र-बर्फाचा विस्तार फेब्रुवारी 2023 मध्ये **1.79 दशलक्ष किमी 2 इतका विक्रमी नीचांक गाठला**, 1979 मध्ये उपग्रह रेकॉर्ड सुरू झाल्यापासून सर्वात कमी.
- ही मर्यादा जून ते नोव्हेंबरच्या सुरुवातीपर्यंत विक्रमी नीचांकी राहिली, सप्टेंबरमध्ये वार्षिक कमाल 16.96 दशलक्ष किमी² पर्यंत पोहोचली, **1991-2020 च्या सरासरीपेक्षा अंदाजे 1.5 दशलक्ष किमी² कमी**

ग्लेशियर रिट्रीट:

- हायड्रोलॉजिकल वर्ष **2022-2023 मध्ये, विशेषतः उत्तर अमेरिका आणि युरोपमधील संदर्भ हिमनद्यांच्या जागतिक संचासाठी सर्वात जास्त बर्फाचे नुकसान झाले.**
- संदर्भ ग्लेशियर्सचे वार्षिक वस्तुमान संतुलन 2022-2023 मध्ये नवीन नीचांकी पातळीवर घसरले आहे, जे 1.2 मीटर पर्यंत पोहोचले आहे, जे पाण्याच्या समतुल्य मीटरमध्ये व्यक्त केलेल्या हिमनद्याने मिळवलेल्या किंवा गमावलेल्या वस्तुमानाचे प्रतिनिधित्व करते.

लिंग वेतन अंतर अहवाल

- जागतिक बँकेच्या अलीकडील अहवालात** एक कायमस्वरूपी जागतिक समस्या ठळकपणे मांडण्यात आली आहे: स्त्रिया पुरुषांपेक्षा लक्षणीयरीत्या कमी कमावत आहेत.
- पुरुषांनी कमावलेल्या प्रत्येक डॉलरसाठी हे अंतर अनेकदा 77 सेंट म्हणून उद्धृत केले जाते, ज्याला "लिंग वेतन अंतर" म्हणून ओळखले जाते.

महत्त्वाचे मुद्दे:

व्याख्या: इंटरनॅशनल लेबर ऑर्गनायझेशन (ILO) सर्व काम करणाऱ्या महिला आणि पुरुषांच्या सरासरी वेतनाच्या स्तरांमधील फरक म्हणून लैंगिक वेतनातील अंतर परिभाषित करते.

फोकस: मेट्रिक एकसमान भूमिकेतील पुरुष आणि महिलांच्या वेतनाची तुलना न करता एकूण वेतनातील फरकांवर लक्ष केंद्रित करते.

अभ्यासानुसार अनेक भारतीय राज्यांमध्ये वसंत ऋतु 'नाहीसा' होत आहे

- क्लायमेट ट्रेन्ड्स एजन्सीने 1970 पासून आतापर्यंत 33 भारतीय राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेशांसाठी हवामानविषयक नोंदींचे विश्लेषण केले.

प्रमुख निरीक्षणे:

तापमानवाढीचा कल:

- सर्व प्रदेशांनी हिवाळ्यात निव्वळ तापमानवाढ अनुभवली.**
- मणिपूरमध्ये 1970 नंतर तापमानात सर्वात जास्त बदल (2.3°C), तर दिल्लीत सर्वात कमी (0.2°C) तापमान बदल होता.**
- विश्लेषण केलेल्या 34 पैकी 12 प्रदेशांसाठी हिवाळा हा सर्वात जलद तापमानवाढीचा हंगाम आहे.

प्रादेशिक भिन्नता:

- डिसेंबर आणि जानेवारीमध्ये दक्षिणेकडील प्रदेशांमध्ये तीव्र तापमानवाढ झाली.**
- डिसेंबर आणि जानेवारीमध्ये उत्तरेकडील प्रदेशांमध्ये तापमान कमी होते आणि थंडही होते.
- सर्व प्रदेश फेब्रुवारीमध्ये गरम झाले, जम्मू आणि काश्मीरमध्ये सर्वाधिक तापमान (3.1°C) आणि तेलंगणा सर्वात कमी तापमान (0.4°C) अनुभवत आहे.**

जेट प्रवाहांबद्दल:

- व्याख्या:** वेस्टर्न डिस्टर्बन्सचा अर्थ भूमध्यसागरीय प्रदेशात उगम पावणाऱ्या आणि मध्य पूर्व आणि भारतीय उपखंडात पूर्वेकडे सरकणाऱ्या अतिउष्णकटिबंधीय वादळ प्रणालींचा संदर्भ आहे.
- हवामानावर परिणाम:** हिवाळ्याच्या महिन्यांमध्ये या विकृतींमुळे भारतीय उपखंडाच्या विविध भागांमध्ये, विशेषतः उत्तरेकडील आणि पश्चिमेकडील प्रदेशांमध्ये, प्रामुख्याने पाऊस किंवा बर्फाच्या रूपात पाऊस पडतो.
- हिवाळी पर्जन्य:** भारतात, पंजाब, हरियाणा, राजस्थान आणि उत्तर प्रदेश आणि जम्मू आणि काश्मीरच्या काही भागांसह वायव्य भारतासारख्या प्रदेशांमध्ये हिवाळा पाऊस पाडण्यासाठी वेस्टर्न डिस्टर्बन्स महत्त्वपूर्ण आहेत.
- तपमानाचे नियमन:** ते अनेकदा तापमानात घट घडवून आणतात, हिवाळ्यातील कोरडेपणापासून आराम देतात आणि जमिनीतील ओलावा पुन्हा भरून कृषी कार्यात योगदान देतात.
- जेट स्टीम कनेक्शन:** ध्रुवीय जेट प्रवाहातील बदलांशी वेस्टर्न डिस्टर्बन्सचा जवळचा संबंध आहे, ज्यामुळे त्यांची तीव्रता आणि प्रक्षेपण भारतीय उपखंडात प्रभावित होते.

हवामान घटक:

- हवामानशास्त्रज्ञ दक्षिण भारतातील तापमानवाढीचे श्रेय देतात आणि हिवाळ्यात उत्तरेकडील कमी पाऊस हे वेस्टर्न डिस्टर्बन्स आणि जेट स्ट्रीम पॅटर्नमधील बदलांना कारणीभूत ठरतात.

तात्पर्य:

- उत्तर भारतात मार्चमध्ये थंड हिवाळ्यासारख्या तापमानापासून गरम स्थितीत अचानक संक्रमण होऊ शकते.
- जानेवारी ते फेब्रुवारी (2.6°C जास्त) तापमानवाढीच्या दरांमध्ये राजस्थानने सर्वात मोठी झेप घेतली.
- दिल्ली आणि उत्तर प्रदेशसह नऊ राज्ये आणि प्रदेशांमध्ये जानेवारी-फेब्रुवारी तापमानात लक्षणीय फरक दिसून आला, ज्यामुळे वसंत ऋतूसारखी परिस्थिती नाहीशी झाली.

जागतिक आनंद अहवाल

- जागतिक आनंद अहवाल 2024 मध्ये, फिनलंड सलग सातव्या वर्षी प्रथम स्थानावर आहे, त्यानंतर डेन्मार्क, आइसलँड, स्वीडन आणि इस्रायल पहिल्या पाचमध्ये आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- भारत 126व्या स्थानावर आहे, तर चीन, नेपाळ, पाकिस्तान, म्यानमार, श्रीलंका आणि बांगलादेश अनुक्रमे 60व्या, 93व्या, 108व्या, 118व्या, 128व्या आणि 129व्या स्थानावर आहेत.
- जागतिक आनंदाच्या अहवालात सहा चलांचा विचार केला आहे: दरडोई जीडीपी, सामाजिक समर्थन, निरोगी आयुर्मान, स्वातंत्र्य, उदारता आणि भ्रष्टाचार.

वय, शिक्षण आणि लिंग: आनंदावर परिणाम करणारे घटक

- भारतातील वृद्ध लोकांमध्ये तरुण लोकांपेक्षा जास्त जीवन समाधानी असल्याचे आढळून आले.
- तथापि, स्त्रिया पुरुषांपेक्षा कमी जीवन समाधानी असल्याचे नोंदवले, वयोमानानुसार लैंगिक अंतर वाढले.
- शिक्षण आणि जातीने महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावली, कारण माध्यमिक किंवा उच्च शिक्षण घेतलेल्या वृद्ध व्यक्तींनी आणि उच्च सामाजिक जातींमधील लोकांना औपचारिक शिक्षण नसलेल्या किंवा अनुसूचित जाती आणि जमातींच्या तुलनेत उच्च जीवन समाधान अनुभवले.

संपूर्ण वयोगटातील आनंद: जागतिक अंतर्दृष्टी

- अहवालात असे आढळून आले की लिथुआनिया, इस्रायल, सर्बिया, आइसलँड आणि डेन्मार्क हे तरुण लोकांमध्ये (30 आणि त्याखालील वयोगटातील)

आनंदासाठी अव्वल पाच देश आहेत, तर डेन्मार्क, फिनलंड, नॉर्वे, स्वीडन आणि आइसलँड हे वृद्ध लोकांच्या आनंदासाठी क्रमवारीत आघाडीवर आहेत. (वय 60 आणि त्यावरील).

विज्ञान आणि तंत्रज्ञान बातम्या

खगोलशास्त्रज्ञांना पृथ्वीवरून जाणारे सात संभाव्य 'भूत कण' सापडले

- अंटार्क्टिकामधील आइसक्यूब न्यूट्रिनो ऑब्झर्व्हेटरीमधील डेटा वापरून शास्त्रज्ञांनी खगोलभौतिकीय ताऊ न्यूट्रिनोचे पुरावे शोधले आहेत, ज्यांना त्यांच्या मायावी स्वभावामुळे "भूत कण" म्हटले जाते.

महत्त्वाचे मुद्दे:

न्यूट्रिनो:

- न्यूट्रिनो हे विश्वातील वस्तुमान असलेले सर्वात मुबलक कण आहेत. प्रत्येक वेळी अणु केंद्रके एकत्र येतात (जसे सूर्यामध्ये) किंवा तुटतात (जसे अणुभट्टीमध्ये), ते न्यूट्रिनो तयार करतात. न्यूट्रिनो हा एक फर्मियन आहे जो केवळ कमकुवत परस्परसंवाद आणि गुरुत्वाकर्षणाद्वारे संवाद साधतो.

आइसक्यूब न्यूट्रिनो वेधशाळा:

- आइसक्यूब न्यूट्रिनो वेधशाळा ही अशा प्रकारची पहिली डिटेक्टर आहे, जी दक्षिण ध्रुवाच्या बर्फाच्या खोलपासून विश्वाचे निरीक्षण करण्यासाठी डिझाइन केलेली आहे.
- वैज्ञानिक संशोधनासाठी जबाबदार शास्त्रज्ञांचा एक आंतरराष्ट्रीय गट आइसक्यूब सहयोग बनवतो.
- आइसक्यूब न्यूट्रिनो नावाच्या जवळजवळ वस्तुमानहीन उपअणु कणांचा शोध घेते.
- हे उच्च-ऊर्जेचे खगोलशास्त्रीय संदेशवाहक सर्वात हिंसक खगोल भौतिक स्रोतांची तपासणी करण्यासाठी माहिती प्रदान करतात: स्फोट करणारे तारे, गॅमा-किरणे स्फोट आणि कृष्णविवर आणि न्यूट्रॉन तारे यांचा समावेश असलेल्या आपत्तीजनक घटना यासारख्या घटना.

विविध बातम्या

पांडवुला गुट्टा

- अलीकडे, पांडवुला गुट्टाला तेलंगणातील एकमेव भू-वारसा स्थळ म्हणून अधिकृतपणे मान्यता मिळाली आहे.

बद्दल:

- जयशंकर भूपालपल्ली जिल्ह्यात स्थित, हा भूवैज्ञानिक चमत्कार हिमालयाच्या टेकड्यांपूर्वीचे आहे.
- 1990 मध्ये शोधून काढलेल्या, मेसोलिथिक ते मध्ययुगीन काळापर्यंतचा समृद्ध इतिहास दर्शविणारी असंख्य प्रागैतिहासिक वस्ती स्थळे आहेत.
- चित्रे, शिल्प आश्रयस्थान आणि मानवी वस्तीच्या पुराव्यासाठी हे ठिकाण प्रसिद्ध आहे.
- गुहेतील चित्रे, हिरव्या, लाल, पिवळ्या आणि पांढऱ्या रंगद्रव्यांमध्ये, भूमितीय रचना आणि ठसे दर्शवतात.
- ही चित्रे प्रागैतिहासिक शिल्प कलेची एक अनोखी अंतर्दृष्टी देतात, जी गुहेच्या भिंती, छत आणि दगडांवर आढळतात.
- शिल्प कलेमधील उल्लेखनीय चित्रणांमध्ये बायसन, काळवीट, वाघ आणि बिबट्या यांसारख्या विविध वन्यजीवांचा समावेश आहे.
- याव्यतिरिक्त, स्वस्तिक सारखी चिन्हे, वर्तुळे आणि चौरस यांसारख्या आकारांसह आणि धनुष्य, बाण, तलवारी आणि भाला यांसारखी शस्त्रे उपस्थित आहेत.

भू-वारसा स्थळ:

- पांडवुला गुहा सारखी भौगोलिक-वारसा स्थळे, महत्त्वपूर्ण वैज्ञानिक, शैक्षणिक, सांस्कृतिक किंवा सौंदर्यविषयक मूल्य असलेली भौगोलिक वैशिष्ट्ये आहेत.
- त्यामध्ये पाठ्यपुस्तकातील भौगोलिक भूदृश्ये, अद्वितीय खडक किंवा खनिज प्रकार, दुर्मिळ जीवाश्म किंवा शिक्षण आणि संशोधनाशी संबंधित इतर भौगोलिक वैशिष्ट्ये असू शकतात.
- भूतकाळातील घटनांमध्ये भूमिका बजावलेल्या भूदृश्यासह अशा स्थळांना सांस्कृतिक किंवा ऐतिहासिक महत्त्व देखील असू शकते.
- सौंदर्यदृष्ट्या, या साइट्स त्यांच्या भौगोलिक वैशिष्ट्यांमुळे किंवा प्रक्रियेमुळे दृष्यदृष्ट्या मोहक असू शकतात, अनेकदा पर्यटकांना आकर्षित करतात आणि स्थानिक क्षेत्राला आर्थिक लाभ देतात.

इथेनॉल 100

- पेट्रोलियम मंत्री हरदीप सिंग पुरी यांनी इथेनॉल 100 इंधनाचे अनावरण केले, जे स्वच्छ उत्सर्जन आणि उच्च कार्यक्षमता देते.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- स्वच्छ आणि हिरवा पर्याय: इथेनॉल 100 पारंपारिक गॅसोलीनचा स्वच्छ पर्याय आहे, ग्रीनहाऊस वायू आणि

प्रदूषकांचे कमी उत्सर्जन, हवामान बदलाचा सामना करण्यासाठी आणि हवेची गुणवत्ता सुधारण्यात योगदान देते.

- उच्च-ऑक्टेन रेटिंग: उच्च-ऑक्टेन रेटिंगसह सामान्यतः 100-105 दरम्यान, इथेनॉल 100 उच्च-कार्यक्षमता इंजिनसाठी योग्य आहे, पर्यावरणीय प्रभाव कमी करताना चांगली कार्यक्षमता आणि पॉवर आउटपुट सुनिश्चित करते.
- अष्टपैलुत्व: इथेनॉल 100 चा वापर विविध वाहनांमध्ये केला जाऊ शकतो, ज्यामध्ये फ्लेक्स-इंधन वाहने (FFVs) गॅसोलीन, इथेनॉल किंवा या दोन्हीच्या मिश्रणावर चालण्यासाठी डिझाइन केलेली आहे, ज्यामुळे त्याची अष्टपैलुता आणि मुख्य प्रवाहातील इंधन पर्याय बनण्याची क्षमता हायलाइट केली जाते.
- वाढीव उपलब्धता: इथेनॉल 100 लाँच केल्याने त्याची उपलब्धता महाराष्ट्र, कर्नाटक, उत्तर प्रदेश, नवी दिल्ली आणि तामिळनाडूमधील 183 किरकोळ पेट्रोल आउटलेट्सपर्यंत विस्तारली आहे, पुढील विस्ताराच्या योजना आहेत.
- ब्लेंडिंग टारगेट्सच्या दिशेने: हा उपक्रम 2025-26 पर्यंत 20% इथेनॉल मिश्रण साध्य करण्याच्या उद्दिष्टाशी संरेखित आहे, हे लक्ष्य ज्याने E20 आणि आता इथेनॉल 100 सारख्या इथेनॉल मिश्रणांच्या वाढीव उपलब्धतेसह लक्षणीय प्रगती पाहिली आहे.

बार्बर्टन ग्रीनस्टोन बेल्ट

- एका नवीन अभ्यासाने 3.3-अब्ज-वर्ष जुन्या खडकांमधील काही प्राचीन ज्ञात भूकंपांचे पुरावे शोधून काढले आहेत, ज्यामुळे पृथ्वीच्या प्लेट टेक्टोनिक्सच्या सुरुवातीच्या दिवसातील अंतर्दृष्टी उघड झाली आहे.
- खडक आपल्या ग्रहावर प्रथम जीवन उत्क्रांत झाले तेव्हाच्या परिस्थितीकडे देखील इशारा देतात.

बद्दल:

- हा अभ्यास बार्बर्टन ग्रीनस्टोन बेल्टवर केंद्रित आहे, जी दक्षिण आफ्रिकेतील एक जटिल भूवैज्ञानिक निर्मिती आहे, ज्यामध्ये 3.2 अब्ज आणि 3.6 अब्ज वर्षांपूर्वीच्या पृथ्वीच्या इतिहासातील सर्वात विस्तृत नोंदी आहेत.
- संशोधकांना बार्बर्टन ग्रीनस्टोन बेल्ट आणि न्यूझीलंडमधील लहान खडक यांच्यातील समानता आढळली ज्याने हिकुरंगी सबडक्शन झोनमध्ये भूकंप-प्रवृत्त पाणबुडी भूस्खलन अनुभवले.
- या निष्कर्षांवरून असे सूचित होते की लाखो वर्षांमध्ये बार्बर्टन ग्रीनस्टोन बेल्टला प्रचंड भूकंपांनी आकार

दिला, हे दर्शविते की प्लेट टेक्टोनिक्स आणि संबंधित भूवैज्ञानिक घटनांनी पृथ्वीच्या सुरुवातीच्या इतिहासात महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावली.

- प्लेट टेक्टोनिक्स केव्हा सुरू झाले यावर एकमत नसले तरी, संशोधकांचा असा विश्वास आहे की भूकंप आणि त्यांनी सोडलेली ऊर्जा जीवनाच्या उदय आणि अस्तित्वासाठी योग्य परिस्थिती निर्माण करण्यात योगदान देऊ शकते.

नाना जगन्नाथ शंकरसेठ

- नुकताच महाराष्ट्र मंत्रिमंडळाने मुंबई सेंट्रल स्थानकाबाबत महत्त्वपूर्ण निर्णय घेतला.
- त्यांनी रेल्वे मंत्रालयाला मुंबई सेंट्रल स्टेशनचे नाव नाना जगन्नाथ शंकरसेठ यांच्या नावावर ठेवण्याची विनंती करण्याचा निर्णय घेतला.

बद्दल:

- 10 फेब्रुवारी 1803 रोजी ठाणे जिल्ह्यातील मुरबाड येथील एका श्रीमंत ब्राह्मण कुटुंबात जन्म झाला.
- 1822 मध्ये वडिलांच्या निधनानंतर त्यांनी तरुण वयातच कौटुंबिक व्यवसाय हाती घेतला.
- सर जमशेटजी जीजीभाय यांच्या प्रेरणेने ते एक प्रसिद्ध समाजसुधारक, शिक्षणतज्ज्ञ आणि परोपकारी बनले.
- मुंबईचे (बॉम्बे) "वास्तुविशारद" म्हणून अनेकदा वर्णन केले जाते, त्यांनी शहराचा भक्कम पाया रचून विविध क्षेत्रात महत्त्वपूर्ण योगदान दिले.
- त्यांनी भारतीय आणि ब्रिटीश दोघांचीही सदिच्छा मिळवली आणि बॉम्बे विधानपरिषदेवर नामनिर्देशित होणारे ते पहिले भारतीय बनले.

शंकरसेठ यांचे योगदान

- त्यांनी नेटिव्ह स्कूल ऑफ बॉम्बेची स्थापना केली, ज्याचे नंतर बॉम्बे नेटिव्ह इन्स्टिट्यूट असे नामकरण करण्यात आले आणि नंतर एल्फिन्स्टन कॉलेजमध्ये विकसित होणारे शिक्षण मंडळ.
- ग्रेट इंडियन पेनिन्सुलर रेल्वे कंपनीने हाती घेतलेल्या बोरीबंदर ते ठाणे दरम्यान 16 एप्रिल 1853 रोजी भारतातील पहिल्या रेल्वे प्रकल्पाला चालना देणाऱ्या समितीमध्ये शंकरसेठ, सर जमशेटजी जीजीभाय यांच्यासमवेत होते.

ओकिनावाची लढाई

- दुसऱ्या महायुद्धातील अनुभवी वडिलांच्या वस्तूमधून जात असताना मॅसॅच्युसेट्स कुटुंबाने त्यांना शोधून काढल्यानंतर एफबीआय (फेडरल ब्युरो ऑफ

इन्व्हेस्टिगेशन) ने लुटलेल्या 22 कलाकृती जपानला परत केल्या.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- जवळपास 80 वर्षांपासून हरवलेल्या या कलाकृती 18व्या आणि 19व्या शतकातील आहेत.
- त्यामध्ये सहा पोर्ट्रेट्स, ओकिनावाचा 19व्या शतकातील हाताने काढलेला नकाशा आणि विविध मातीची भांडी आणि मातीची भांडी यांचा समावेश आहे, जे ओकिनावाच्या इतिहासाचा एक महत्त्वपूर्ण भाग आहे.

बद्दल:

- 1 एप्रिल ते 22 जून 1945 या कालावधीत झालेल्या ओकिनावाची लढाई ही दुसऱ्या महायुद्धातील पॅसिफिक थिएटरचा सर्वात व्यापक उभयचर हल्ला आहे.
- या महत्त्वपूर्ण घटनेने जपानी साम्राज्याच्या पतनाच्या प्रारंभाचे संकेत दिले आणि युद्धात मित्र राष्ट्रांच्या विजयाचा मार्ग मोकळा करण्यात महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावली.

भू-वारसा स्थळ म्हणून रामगड विवर

राजस्थानच्या बारन जिल्ह्यात स्थित, रामगड विवराला राजस्थान सरकारने भू-वारसा स्थळ म्हणून नियुक्त केले आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- अंदाजे 165 दशलक्ष वर्षांपूर्वी उल्कापातामुळे तयार झालेले, हे 3-किलोमीटर व्यासाचे विवर आहे जे प्रदेशाच्या पर्यावरणीय समतोल आणि जैवविविधतेमध्ये महत्त्वपूर्ण योगदान देते.
- रामगड संवर्धन राखीव म्हणून ओळखले जाते, त्याचे अद्वितीय पर्यावरणीय आणि सांस्कृतिक वारसा जतन करण्यासाठी वन्यजीव (संरक्षण) कायदा, 1972 अंतर्गत संरक्षित केले जाते.
- विवरामध्ये पुष्कर तालाब संकुलाची उपस्थिती पाणथळ (संवर्धन आणि व्यवस्थापन) नियम, 2017 अंतर्गत पाणथळ जमीन म्हणून मान्य करण्यात आली आहे.

भू-वारसा स्थळ/राष्ट्रीय भूवैज्ञानिक स्मारके:

- भू-वारसा स्थळांना त्यांच्या भूवैज्ञानिक वैशिष्ट्यांमुळे महत्त्वपूर्ण वैज्ञानिक, शैक्षणिक, सांस्कृतिक किंवा सौंदर्यात्मक मूल्य आहे.
- ते सहसा अद्वितीय खडक निर्मिती, जीवाश्म, किंवा शिक्षण, संशोधन, सांस्कृतिक महत्त्व किंवा व्हिज्युअल अपीलसाठी महत्त्वपूर्ण असलेल्या लँडस्केप्सचे प्रदर्शन करतात.

- भारतीय भूवैज्ञानिक सर्वेक्षण (GSI) आणि राज्य सरकारे या स्थळांचे संरक्षण करतात, त्यांना भू-वारसा स्थळे/राष्ट्रीय भूवैज्ञानिक स्मारक म्हणून घोषित करतात.
- 1851 मध्ये स्थापित, GSI खाण मंत्रालयाच्या अंतर्गत कार्यरत आहे, मुख्यालय कोलकाता येथे आहे, राष्ट्रीय भूवैज्ञानिक माहिती निर्मिती आणि खनिज संसाधन मूल्यांकनावर लक्ष केंद्रित करते.

लिआनास

- वाढणारे झाडे असलेल्या लायना वृक्षांच्यावाढीला अडथळा आणतात. कारण त्या झाडांच्या माथ्यावरील सूर्यप्रकाशा साठी स्पर्धा करतात .
- वृक्षांच्या तुलनेत त्यांची कार्बन साठवण्याची क्षमता कमी असते. यामुळे कार्बन साठवण्याच्या धोक्यात वाढ होते.
- जंगलांच्या कार्बन शोषून घेण्याची क्षमता कमी करून आणि कार्बन चक्र विस्कळीत करून लायना जागतिक तापमान वाढ वाढवण्यास कारणीभूत ठरू शकतात.

अडथळे:

- लिआना विस्कळीत जंगलात आणि उच्च तापमानात वाढतात, बहुतेकदा सूर्यप्रकाश आणि संसाधनांसाठी झाडांना मागे टाकतात.
- हवामानाच्या तणावासाठी त्यांची लवचिकता त्यांना स्पर्धात्मक फायदा देते, विशेषतः ग्लोबल वार्मिंगमुळे अधिक तीव्र परिस्थिती असलेल्या भागात.
- वाढलेल्या लिआनामुळे झाडांच्या वाढीला हानी पोहोचते, पुनरुत्पादन कमी होते आणि पौष्टिक चक्रात व्यत्यय येऊ शकतो, ज्यामुळे जंगले भविष्यातील त्रासासाठी कमी लवचिक बनतात.

बासमती तांदूळ

भारताच्या 'संरक्षित' बासमती वाणांचे नाव बदलून पाकिस्तानमध्ये त्यांची लागवड करण्यात आली आहे, ज्यामुळे IARI ने कायदेशीर कारवाईची मागणी केली आहे. महत्त्वाचे मुद्दे:

- बासमती हा भारतीय उपखंडात उगवलेला लांब, पातळ-दाणे असलेला सुगंधी तांदूळ आहे.
- त्याची लागवड प्रामुख्याने भारत, पाकिस्तान, श्रीलंका आणि नेपाळमध्ये केली जाते.
- 'बासमती' हा शब्द हिंदी शब्द बासमतीपासून आला आहे, ज्याचा अर्थ 'सुवासिक' असा होतो.
- 2019 पर्यंत, आंतरराष्ट्रीय बासमती तांदूळ व्यापारात भारताचे वर्चस्व होते, जे 65% होते.
- उर्वरित 35% पाकिस्तानचा आहे.

भारतातील भौगोलिक संकेत:

- भारतातील बासमती तांदूळ उत्पादन भौगोलिकदृष्ट्या अनेक राज्यांमध्ये सूचित केले जाते.
- या राज्यांमध्ये उत्तराखंड, बिहार, पंजाब, हरियाणा, हिमाचल प्रदेश, दिल्ली, पश्चिम उत्तर प्रदेश, ओरिसा आणि जम्मू आणि काश्मीर यांचा समावेश आहे.

IARI:

- भारतीय कृषी संशोधन संस्था (IARI), ज्याला पुसा संस्था म्हणूनही ओळखले जाते, ही भारताची कृषी संशोधन, शिक्षण आणि विस्तारासाठी राष्ट्रीय संस्था आहे.
- त्याची स्थापना 1905 मध्ये पुसा, बिहार येथे भारत सरकारने अमेरिकन परोपकारी हेन्री फिप्स, ज्युनियर यांच्या आर्थिक सहाय्याने केली होती. 1934 मध्ये भूकंपानंतर, संस्था 1936 मध्ये नवी दिल्ली येथे स्थलांतरित झाली.
- IARI संवर्धन शेती, अचूक शेती आणि माती परीक्षणासाठी प्रक्रिया समजून घेण्यासाठी आणि तंत्रज्ञान विकसित करण्यासाठी मूलभूत आणि धोरणात्मक संशोधन करते.
- IARI कृषी संशोधन, तंत्रज्ञान मूल्यांकन आणि हस्तांतरणामध्ये राष्ट्रीय नेतृत्व देखील प्रदान करते.

Adda247

Maharashtra ka mahapack

Live classes, Test series
Recorded videos, E-books

MPSC (राज्यसेवा) MPSC (संयुक्त) महाराष्ट्र पोलीस तलाठी, वनरक्षक, कृषी विभाग महानगर पालिका नगर परिषद, जिल्हा परिषद, SSC & ALL OTHER STATE EXAM